

KMETOVOALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje **Gustav Pirc**, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inzerat na celi strani 16 gld., na 1/2 strani 8 gld., na 1/4 strani 5 gld. in na 1/8 strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 5.

Št. 14. V Ljubljani, 31. julija 1891. Leto VIII.

Obseg: Gramozni valilni aparat. — Govor državnega poslanca gosp. Povšeta v državnem zboru. — Šentjanževa rž. — Pravilno gnojišče. — Precej se spominajte ob toči in drugih uimah nove postave o odpisu davka! — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržne cene. — Inserati.

Gramozni valilni aparat.

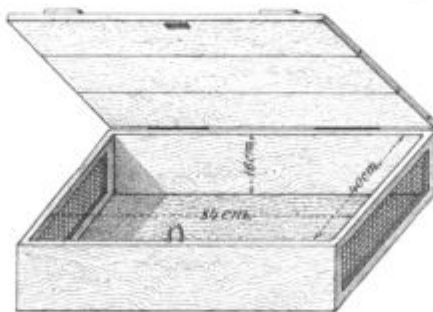
Zaslužno gorenje-avstrijsko ribiško društvo je preskusilo valilni aparat, katerega priporoča vsem gojilcem rib, ker je jako priprost in zanj ni treba dosti vode. Posebno kdor vzgaja postrvi, bode ž njim po ceni dosegel lepih uspehov. Ta aparat je zlasti pripraven za gospodarje, ki bi radi v potok ali reko vložili ribic, katere so sami vzgojili, ali nečejo v ta namen napravljati nikakih zgradb ter se boje celo stroškov za zajezovanje vode, da bi imela voda potrebni strmec. Za ta aparat zadošča uže navadni studenec z naravnim strmcem in le z malo centimetrov visoko vodo. V valilni dobi treba je le gledati, da čisto ostane omrežje, kjer priteka in odteka voda.

Ikre se bodo gotovo lepo razvile, ker se polože v gramoz (pesek). Ta način valjenja je posnet popolnoma po naravi, aparat se pa zatorej imenuje „gramozni valilni aparat.“ Za razvoj ribic od tistega časa, ko se izvale in dokler ne izgube mehurčka, ta način

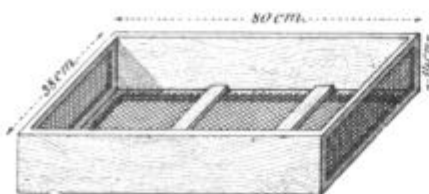
tako ugaja, kakor noben drug. Neoplojenih in izprijenih iker ni treba odpravljati. Ni se bati, če nekatere ike od glivic obole in se izpridijo, da bi druge nalezle bolezni, če se le prav ravna z aparatom, kajti ike se mej sabo ne dotikajo, ker jih loči pesek.

Več let se je poskušal aparat z postrvjimi in sulčevimi ikrami, na katerih se tako rade narejajo glivice, a dosegli so se vselej najpovoljniji uspehi, posebno se je zalega krepko razvila.

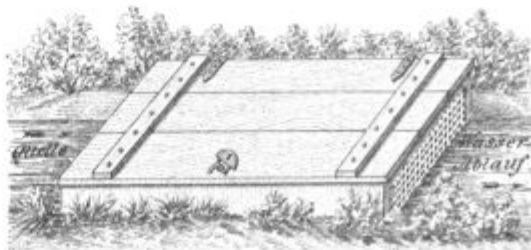
Gramozni valilni aparat gorenje-avstrijskega ribiškega društva ima dva dela: zaboj in vložek. Zaboj, (glej pod. 23.) kateri ima na obeh koncih primerno mrežo za pritok in za odtok vode, je za to, da se vanj dene vložek. Zaboj varuje vložek vsake škode, posebno povodnih rovk in drugih takih živali, ki so nevarne ikram. Zaboj se pri-trdi na pripravnem kraji v primerni globočini v vodi, in sicer tako, da vedno teče čez ves pesek nekaj centimetrov na debelo

Podoba 23.

Podoba 24.

Podoba 25.

voda. Vložek (glej pod. 24.), ki ima poleg mreže za pritok in odtok vode še velikosti rib in iker primerno žično (drateno)

mrežo za dno, naspe se nad višičino obeh poprečnih skob s čisto izpranim peskom, ki sme biti debel kakor grah ali lešniki.

Sedaj se polagajo ikre posebno skrbno. Mreža za pritek vode se zapre z deščico, da voda ne ovira dela. Ikre polagajo se na pesek in lepo razdele s peresom, tako da se vležejo mej pesek. Ko se je to delo opravilo, vzdigne se vložek lahko iz vode, in pri tem pritisk skozi pesek curljajoče vode ikre še bolj razdeli mej pesek. Na to se naspe 3—5 centimetrov na visoko čisto izpranega peska. Vložek postavi se zopet v zaboj, deščica pri mreži za pritek vode se proč vzame, da voda lahko teče skozi aparat ter zaboj zapre. S tem je opravljeno vse delo, dokler ribice ne izvale in toliko ne porastejo, da se vzamejo iz aparata. Skrbeti je le treba, da sta čisti mreži za pritek in odtok vode. Ko bi se v studenci napravil večji kaliž, naj se aparat lahko vzdiguje in potaplja. Na ta način se aparat z vodo, ki teče skozenj, v malo minutah popolnoma očisti kaliža.

Za začetnike naj se še opomni, da je aparat napravljen za določeno množino iker in da se ikre morajo vse ob enem vložiti. Treba je le malo vaje, da se v tem aparatu, ki je s prečnima skobama razdeljen tako rekoč v tri dele, vložijo ikre v treh delih drug za drugim. Ravno tako je treba omeniti, da se mora gledati tudi na zračno gorkoto pri vlaganji iker. Ker večkrat pri vlaganji postrvnih iker kaže termometer pod ničlo, priporoča se, da se ikre hitro vkladajo in se pazi na to, da so zmerom v vodi, ko se zakrivajo s peskom, da ne zmrznejo. Ko bi zmrznile, ne bilo bi seveda nobenega uspeha, ves trud bi bil zaman.

Govor državnega poslanca gosp. Povšeta v drž. zboru pri debati o proračunu poljedelskega ministerstva.

Visoka zbornica! Oglasil sem se za besedo, da pri razpravi o državnem proračunu poljedelskega ministerstva izpregovorim o nekaterih nujnih deželno-kulturnih potrebah svoje ože domovine. Govoril ne bodem o splošni kmetijski politiki. Kako naj bi se pomagalo avstrijskemu kmetijstvu in kmetskemu stanu, o tem se je že prejšnja leta mnogo dobrega govorilo. Jaz le želim, da bi besedam sledila dejanja. To se tem bolj nadejem, ker prestolni govor obeta, da se bode skrbelo za blaginjo kmetijstva.

V smislu prestolnega govora je visoka vlada predložila zakon, da se povekša dotacija za melioracijski zaklad, in visoka zbornica vzprejela je danes to predlogo. Reči moram, da sem pričakoval više dotacije za ta jako važni zaklad. Avstrija je eminentno kmetijska država, in ima sploh mnogo storiti za kmetijstvo, marsikaj popraviti, kar se je — odkritosrčno povedano — zamudilo. Ne sme se skrbeti le za obrt, temveč tudi za pešajoči kmetski stan je treba kaj storiti in mu pomagati. Če se trošijo milijoni za povzdigo prometa, trgovine in obrta, bi mari ne bilo opravičeno, da bi se ravno toliko trošilo za pospeševanje kmetijstva v Avstriji.

Omenil sem že, da hočem govoriti le o deželno-kulturnih potrebah svoje ože domovine Kranjske. Dežela naša ima nujne potrebe in torej pričakuje pomoči iz melioracijskega zaklada. Treba je posušiti Ljubljansko barje, obsezajoče 35000 oral, o čemer je uže govoril moj častiti rojak in tovariš, gospod poslanec Klun, pri proračunu ministerstva notranjih stvari. Poleg tega pa še brez števila voda, rek in hudournikov čaka hitre zgradbe

in uravnave. Naglašam besedo „hitre“, kajti želim, da bi naše dežele ne zadele podobne nezgode, kakor so sošedno Koroško in Tirolsko. O teh nezdodah ne bodem dalje govoril, ali eno stvar bi pa poudarjal: Ko bi bili poprej zgradili in uravnali hudournike in reke po omenjenih deželah, izognili bi se bili velikim nezdodam. Vlada je izdala milijone, da popravi škodo, dočim bi se nesreče še prigidile ne bile, da so se dela za časa in prav izvršila.

Njega ekscelencija gospod poljedelski minister je podpiral zelo našo deželo pri zgradbi hudournikov ob koroški meji, za kar mu bode dežela zmerom hvaležna. Nadejem se, da bode vlada povisa' naposled za deset odstotkov obljubljeni državni donesek za uravnavo Mirne. Res je sicer, da Mirna ne izvira ob takih razmerah kakor drugi hudourniki po gorenjskih planinskih krajih, vsakakor pa dela ta potok veliko škodo. Narašča ne navadno hitro, v eni uri poplavi vso dolino. Ta potok teče 22 kilometrov daleč skozi jako rodovitno dolino. Ker slednje leto večkrat poplavi travnike, poškoduje jih dostikrat tako zelo, da kmetje nič sena ne nakose. Seno, ki ga nakose, je pa oblačeno, da skoro ni živini za krmo.

To kulturno delo bi pa priporočal kmetijskemu ministerstvu tudi v interesu države, v interesu davčnega erara namreč. Ker ta potok neprestano leto za letom dela škodo, mora davčna uprava odpisavati davke. Poslednjih deset let odpisalo se je v tej mali dolini 6000 gld. zemljiškega davka, dasi davčna oblastva kaj nerada odpisujejo davke.

Nadejem se, da bode njega ekscelencija gospod poljedelski minister spoznal, kolike važnosti bi bila uravnavanje te vode, in jo bode torej pospeševal. Tukaj gre le še za nekaj tisoč goldinarjev, ki se še morajo dobiti. Interesenti ne morejo več plačati nego 28 % vseh stroškov, proračunjenih na 140.000 gld. Ker voda vedno dela škodo, vinograde pa uničujeta peronospora in trtna uš, ubožalo je prebivalstvo uže popolnoma.

Sedaj pa mi je izpregovoriti še o drugi reki, ki je tudi v zvezi z državnim interesom. Krka dela veliko škodo v Kostanjeviškem okraji, v katerem je grajščina državnega posestva. Omenim naj, da ne poplavlja le več dni polja okrog Kostanjevice, temveč je celo po mestu mnogokrat promet mogoč samo s čolni. Pripomniti mi je tudi, da trtna uš največ škode dela v tem okraji, kjer je uže okužila 60 % vinogradov. Prebivalstvo pričakuje pridelka le od njiv in travnikov.

Ker Krka dela tudi veliko škodo verskega zaklada posestvu, nadejem se, da bode spoznali, da je pravičena prošnja, da prevzame visoko poljedelsko ministerstvo nekaj stroškov za pripravljajna dela, načrte in projekte, po katerih se bode končno uravnala Krka. Drugo polovico je uže sklenila prevzeti dežela Kranjska.

Moj častiti tovariš, zastopnik notranjskih občin, ni prišel pri tem poglavju do besede. Zaradi tega pa jaz po njegovi želji in iz kolegijalne dolžnosti izpregovorim tudi o vodah na Notranjskem.

Najprej bodem govoril o Vipavskih vodah, ki zares večkrat prav zdvijajo. Neizmerno škodo delajo po Vipavski dolini, katera ima toliko prirodnih krasot. Stvar je tem obupnejša, ker je škoda leto za letom večja. Deset let je uže minolo, odkar sta inženjerja Klemečič in Eypert izdelala načrt za uravnavo teh voda. Kdo ima uravnati reko, o tem se je leta in leta obravnavalo. Ker je potreba bila vedno večja in je Vipavska dolina tudi zaradi raznih trtnih bolezní popolnoma obubožala, obrnilo se je prebivalstvo do deželnega zbora, da bi si ohranilo malo

zemlje, katero ima. Deželni zastop se je izrekel za uravnavo voda. Kako je pa odgovorilo poljedelsko ministerstvo? Reklo je, da se na podlogi uže deset let starih načrtov ne more pogajati o državni podpori. Nočem oporekati tem nazorom visokega ministerstva, temveč le omenjam, da meni kot poslancu ni nobena žrtva prevelika, kadar gre za povzdigo kmetijstva. Kar se je zamudilo, naj se pozabi. Prosim pa nujno, govoreč iz srca prebivalstva kranjskega, da se visoko ministerstvo odloči, da pomaga uravnavati in zagrajati hudournike v Vipavski dolini. Prosim tudi, da se kmalu izvrši delni projekt, da se namreč poviša zapora ob Beli, katera napravlja veliko škodo. Visoko ministerstvo je uže potrdilo projekt, in sedaj gre le še za donesek 3000 gld. Vlada naj se ozira na prošnjo deželnega zastopa in naj hitro odpošlje gozdne tehnike za zgradbo hudournikov v Vipavsko dolino, da se to delo hitro izvrši, kajti tukaj gre za to, da se ohrani uspeh dosedanjih del.

Uže pred več leti in tudi lani se je govorilo o povodnjah po kotlinah na Notranjskem. Tukaj ne morem tako obširno govoriti o tej stvari, kakor bi bilo vredno. Omenim naj le, da tukaj ne gre za nekaj oral zemlje, tudi ne za 100 oral, temveč za tisoče oral travnikov, po katerih ne more večkrat še trava rasti, ker je poprej več mesecev stala voda. Srečen sem toliko, da morem izreči visokemu ministerstvu priznanje, da je tako pospeševalo delo. Poslalo je gozdno-tehničnega asistenta Putika, ki dobro razume delo. Preiskal je vso stvar in našel, da so vsa žrela in votline, ki so požirala vodo, zamašena in zasuta.

Po tem priprostem in nedragem potu posrečilo se je pridnemu in neutrudnemu možu, da je napravil požiralnik, ki požira vodo, ki je poprej več mesecev stala po travnikih. Zares lepo in veselo je to delo, ali vendar mu ugovarjajo in nasprotujejo prebivalci Ljubljanskega barja, pa tudi nekateri tehniki — in reči moram — spretni tehniki. Trdijo namreč, da so se vsled odpeljave vode iz kotlinskih dolin na Notranjskem povečšale na Ljubljanskem barji povodnji, ki so že tako silne, da kmalu prebivalcem ne bode kazalo družega, nego vzeti beraško palico, če kmalu ne pride pomoč.

Nočem se izreči na nobeno stran. Preveč sem strokovnjak in kmetovalec, da bi se držal le enih nazorov. V deželnem zboru kranjskem stavl sem predlog, ki se tega tiče, in visoka vlada ga je, kakor mislim, uže izvela. Tako se bode v kratkem dokazalo z znanstvenimi preiskavami in opazovanji, koliko je to mnenje osnovano. Eno stvar pa jaz kot poslanec iz tega izvajam, in jo izvaja vsakdo, ki pozna razmere v deželi, da sta ti dve kulturni deli, ki sta tako važni za našo deželo, namreč osuševanje Ljubljanskega barja, ki se da izvesti ravno, če se poglobi struga Ljubljanici, in pa odpeljava voda iz notranjskih kotlin v kaj tesni zvezi. Treba je, da se uravna Ljubljana, predno se odvedo vse vode iz notranjskih kotlin, ker le tako se bode dobil prostor za odtok notranjskih voda, ne da bi prebivalci na Ljubljanskem barji imeli škodo.

Visoka zbornica se bode morda čudila, da prehajam k pomankanju moče sedaj, ko sem toliko o moči govoril. Gospodje, ki so imeli priložnost, natančneje se seznaniti z orohidrografskimi in telurskimi razmerami dežele Kranjske, pa se temu ne bodo čudili. Jaz mislim pomankanje vode, ki je posebno v dinarišnih krajih na Kranjskem velika nadloga. Zbornice ne bodem mučil z opisovanjem nadlog, kakeršne smo doživeli lani. Zadosti bodi, da povem, da so celi okraji in celo več mesecev trpeli zaradi pomankanja vode. Južne železnice ravna-

teljstvu se je prebivalstvo smililo, pa je odredilo, da se je več tednov več milj daleč dovažala voda, za kar mu je dežela izrekla primerno zahvalo.

Odposlancu visokega poljedelskega ministerstva g. Putiku se je posrečilo, da priskrbi po ceni in na jako priprost način krajem na Krasu vode. Dal je kopati v zemljo in našel po notranjskih votlinah 20 metrov globoko dosti jako zdrave kraške nadanje vode. Visoko ministerstvo je že napravilo tak vodnjak na Unci. Nadejem se, da bode visoko ministerstvo uže iz državnih ozirov in iz usmiljenja do ubogega prebivalstva pospeševalo napravo takih vodnjakov, da prebivalstvu ne bode več tako primankovalo vode, kakor mu je je lani. Enako pomankanje vode je tudi na Dolenjskem, v Žužemberskem okraji, v tako imenovani Subi Krajini. Na tej visoki planjavi biva pridno prebivalstvo, ki se peča z živinarstvom, katero pa mora po dve do tri ure daleč voziti vodo za se in za živino po leti pa tudi jeseni, če ni zgodnjega jesenskega dežja. (Čujte!)

Visoki zbornici ne bodem opisaval te bede, le na to jo opozarjam, koliko imajo ljudje truda, koliko zamudé časa in kako pogrešajo požirka hladne vode. Kranjski deželni zastop je, ozirajoč se na to bedo, naročil deželnemu inženjerju, naj izdelava načrt, kako bi se dobila voda in iz Krke napeljala na visoko planjavo. Stroški so se proračunili na 36.000 gld. Nadejem se, da bode njega ekscelencija gospod poljedelski minister to ne le kulturno, temveč zares človekoljubno delo močno podpiral, da se ta suha zemlja izpremeni v srečen kraj. Vsaj so v južni Nemčiji tudi s turbinami vzdignili vodo in jo napeljali na visoko planjavo, tako imenovano „Rauhe Alpe“, in ta kraj izpremenili v tako rodovitno zemljo, da preskrbuje bližnja mesta in vasi ne le z drugimi pridelki, temveč tudi z zelenjajo.

Sedaj prehajam k podporam. V rubriki „Podpore“ je za jako važno govedarstvo postavljen kaj skromen znesek. Visoka zbornica! Nadejem se, da se z novo trgovinsko pogodbo z Nemčijo ne bodo za našo živino samo znižale carine, temveč se bode odprlo stalno trgovišče. Nadejem se kot zastopnik dežele, v kateri se jako pečajo z živinarstvom, da je modrost visoke vlade znala varovati koristi kmetskega prebivalstva. Naša naloga bode pa, da nemške trge preskrbimo z najboljšo živino. Tega ne govorim le v interesu svoje ože domovine, temveč v interesu avstrijskega živinarstva sploh. Ne smemo misliti, da bodo nam prizanesljivi samo iz čiste ljubezni do zaveznikov; Nemčija bode zahtevala najboljšega blaga. Mari ni upravičeno, če se za naše živinarstvo bojimo, ko se toliko živine in svežega mesa uže uvažava iz Amerike in Avstralije v Anglijo in Nemčijo? Zadnji čas je, da popolnimo svoje živinarstvo.

Pričakujem, da se z modrim in dobrim zakonom proti živinski kugi doseže, da se bode lahko naša živina neprestano in brez ovir izvažala v Nemčijo. Visoka vlada naj smatra zboljšanje avstrijskega živinarstva za svojo nalogo. Pričakujem, da bode gospod poljedelski minister v ministerskem svetu dosegel, da se bode za to važno panogo narodnega imetja avstrijskega kmetijstva odločila primerna vsota, da se bodo mogla popolnoma zboljšati goveja plemena. Severne dežele bodo kakor dosedaj pred vsem s tovarniškimi odpadki pitale živino, planiskim deželam je pa skrbeti za vzrejo mlade živine, za kar so posebno potrebni pašniki.

Žal da so planinski pašniki pri nas jako zanemarjeni. Jaz jih precej poznam, kajti na mnogih sem že bil. Od poljedelskega ministerstva pričakujem, da bode posebno skrbelo za povzdigo planšarstva. Kmetijska

družba ože moje domovine je uže to sklenila, in upam, da jo bode v tej lepi nameri podpiralo poljedelsko ministerstvo.

Ker že govorimo o živinarstvu, naj mi bode dovoljeno, prositi njega ekscelencijo, da bi se ozirala na ope- towane prošnje in predloge kranjskega konjerejskega odseka, da se pomnoži število žrebcev. Treba je napraviti žrebčarski postaji na Grosupljem in v Žireh in pomno- žiti število žrebcev v glavni postaji v Selu pri Ljubljani.

Zagotavljam njega ekscelencijo, da konjerejski odsek, kateremu sem načelnik, prosi le to, kar je utemeljeno v deželnih potrebah in razmerah. Ne izpolnujem le svoje želje, temveč tudi željo cesarske kmetijske družbe in de- žele kranjske, če izrekam gospodu poljedelskemu mini- stru najiskrenejšo zahvalo za vse dosedanje podpore za živinarstvo na Kranjskem. Če so le kje državne podpore koristile, zagotavljam vas, da so v tem slučaju. Poslednji dve desetletji se je govedarstvo in konjarstvo nenavadno povzdignilo.

Primankuje uže časa, ali rad bi izpregovoril še nekaj o našem vinogradstvu. Nečem pa predolgo mučiti zbornice, posebno ker je uže eden gospodov mojih tova- rišev govoril o tej stvari. Naš kranjski deželni zastop je uže večkrat prosil visoko vlado, da bi dajala zastoj ali vsaj po nizki ceni ameriške trte iz Kostanjeviške trt- nice vinogradnikom v Vipavi in na Dolenjskem, katerim je trtna uš pokončala vinograde. Žal, da sem čital, da so se pri občnem zboru kmetijske družbe v Ljubljani slišale britke pritožbe, in to ne le od navadnih vino- gradnikov, temveč od strokovnih veljakov, da iz cesarske trtnice ameriških trt še za drag denar ni dobiti, dočim se iz te trtnice ameriške trte pošiljajo v druge dežele.

O tem se nečem izreči, dasi so se na shodu prito- ževali v vinstvu zvedeni možje. Velika je beda v naši deželi. Uže 50 % naših vinogradov je okuženih. (Čujte! Čujte!) Kako je obupano obubožano prebivalstvo, doka- zuje pač najbolje ogromno izseljevanje. Zadovoljen narod ne zapusti drage in ljube mu domovine, le najhujša beda žene ljudi v tuje dele sveta. Pričakujem, da gospod pol- jedelski minister, kot poklican pospeševatelj in varuh našega kmetijstva ne bode puščal, da bi prebivalci celih sel ostavljali svojo domovino. Tukaj je potrebna državna pomoč, in nadejem se, da bode visoko ministerstvo, ozirajoč se na obubožanje in obupanost prebivalstva, odločilo se, da osrči obupani narod z razdelitvijo ame- riških trt in s posojili na podlogi nedavno izdanega za- kona. (Klici: Pa hitro!) Razdelitev ameriških trt je v resnici potrebna, kajti na kako drugo kulturno obdelo- vanje pri nas uže zaradi nizkih vinskih cen ni misliti.

Trtna uš je silno opustošila našo deželo. Nadejem se pa, da bode vlada s podporami pomagala prebivalstvu, da prebije to nesrečo. Za to pa je treba skupnega dela in vztrajnosti prebivalstva, pomoči državne in deželnega zastopa. (Odobrovanje). Obžalujem, da je prebivalstvo za- radi trtne uši vse potrto in obupano. Le vlada more pregnati to obupanost in zopet prebivalstvu dati poguma. Naša kmetijska družba si prizadeva, da bi razširila sad- jarstvo, kar se ji je v nekaterih letih precej posrečilo.

Ne prizadevamo si le z ameriškimi trtami, temveč izkušamo izgubo pri vinstvu nadomestiti tudi s sadjar- stvom. Po nekaterih krajih na Gorenjskem sadje dobro uspeva, pa ga prebivalstvo ne zna dobro uporabljati. Kmetijska družba izkuša z napravo sadnega mošta kme- tom pomagati. Ne le na Kranjskem, temveč tudi drugod ima sadjarstvo ne le gmoten, temveč tudi kulturnen pomen. Le s sadnim moštom se bode omejilo žganjepitje, ki je tako škodljivo za telesno in duševno blaginjo prebival-

stva. (Dobro! Dobro! na desnici.) V krasnem Bledu, mnogim gospodom te visoke zbornice dobro znanem, de- luje pridno podružnica kmetijske družbe, katera posebno Gorenjske strani interese smatra za svojo nalogo. Z lastnimi sredstvi je zgradila uzorno moštarno, katera stane 1500 gld.

Kaj je naravnjega, da kranjska kmetijska družba sama podpira to podružnico in si prizadeva to napravo tako popolniti, da bode vzgledna, iz katere se bode širil nauk, kako se pripravlja dober sadni mošt. Priča- kujem, da bode njega ekscelencija gospod poljedelski minister pospeševal to velevažno podjetje, ki je eno prvih take vrste. Kranjska kmetijska družba pa tudi želi, da bi se nastavlil še eden popoten učitelj, ki bi posebno po- učeval o sadjarstvu, po zimi pa morda v Ljubljani učil o tem predmetu. Nekaj stroškov prevzela bi kranjska dežela. Prosim gospoda ministra, da nas krepko podpira, da se tudi o tem oziru zadosti potrebam prebivalstva.

Naša kmetijska družba hoče prirediti drugo leto povodom svoje stoinpetindvajsetletnice kmetijsko in go- zdarsko razstavo. Dobro vem, kaj se bode poreklo: Kaj hočete s tolikimi razstavami? Ali moja domovina hoče pokazati svetu, kaj je s pridnostjo dosegla v kmetijstvu in gozdarstvu.

Marsikaj sem prosil, marsikaj izprožil, sedaj pa iz- rekam nado za izdatno podporo iz melioracijskega za- klada. Upamo, da bode njega ekscelencija gospod polje- delski minister, v katerega ima dežela naša popolno za- upanje, oziral se na naše potrebe in da bode v minister- skem svetu tudi dosegel, da se bode kaj storilo za našo deželo. Saj ima država baš na Kranjskem v Idrijskem živosrebrnem rudniku velik zaklad. Pričakujem, da bode tudi moja domovina deležna obljub v prestolnem govoru. (Živahno odobrovanje in rokoploskanje na desnici. Go- vorniku čestitajo.)

Šentjanževa rž.

Za umnega gospodarja je zelo važno, da skrbi za dobro seme, od katerega se lahko uže naprej za trdno nadeje obilo dobrega pridelka. Uže menjava semena sama na sebi je koristna, ker novo seme da skoraj vselej boljšega pridelka. Ako pa staro seme zamenjamo z novim, ki je še vrhu tega boljše nego staro, potem je dobiček še večji. Vsled ukrepa letošnjega občnega zbora bode kranjska c. kr. kmetijska družba pričela posredo- vati svojim udom tudi pri nakupu dobrih žitnih semen, in sicer uže to jesen. Poročila o vrstah in o cenih semen, katera bode družba svojim udom priskrbovala, bodo redno v našem listu objavljena, in uže danes ponujamo č. udom naše družbe seme Šentjanževe rži. Kaka pa je ta rž? Nekoliko je te vrste rž Slovincem uže znana, a še veliko premalo glede na njeno veliko vrednost. Šentjan- ževa rž je ozimna rž in se sme sejati zelo zgodaj, če treba, precej po kresu, čas je pa tudi do konca avgusta, ali pa še pozneje. Jeseni lahko to rž požanješ za zeleno krmo ali jo pa popaseš. Ker se zelo razraste in ni prav nič občutljiva proti mrazu, zato nikdar ne pozebe, ima trdo slamo, vsled česar ne poleže, in da prav obilo zrnja. Kolikor bolj si jo zgodaj sejal, kolikor prej si jo jeseni požel ali popasel, tem lepša bo drugo leto. Pri družbi je dobiti seme Šentjanževe rži po 13 gld. 100 kilo- gramov. Vreča se posebe zaračuni in se ne vzame nazaj. Manj nego 25 kilogramov se je ne odda. Pri tej priliki opozarjamo naročnike, naj natanko naznanijo, kako jim je poslati žito, t. j. do katere postaje i. t. d. Po pošti

se seveda take množice ne smejo pošiljati. Naročnikom z Dolenjskega pa še posebe naznanjamo, da si morajo voznike sami priskrbeti, ne pa, kakor se dostikrat od nas zahteva, da bi mi po Ljubljani morali iskati voznikov. Naročitve na Šentjanževo rž bodemo vzprejemali le do 10. avgusta t. l. Naročila bodemo precej zvršili, kakor hitro prejmemo seme. O drugih semenih bodemo pisali prihodnjič.

Pravilno gnojišče.

Kdor misli, da je tisto gnojišče umno in pravilno, ki je veliko stalo, ta se moti. Mnogokrat smo videli prav lepa gnojišča, ki so veliko stala, a vredna pa niso bila mnogo. Pravilno gnojišče lahko prav ceno narediš, delaj je pa, kakor hočeš, nastopne lastnosti pa mora vedno imeti:

1. Gnojišče imej tako lego, da je zavarovano proti solncu in vetru. Če nima take lege, obsadi je z drevjem.

2. Ne bodi preveč oddaljeno od hleva, da se gnoj ne raztresava in da časa ne tratiš.

3. Dno gnojišča mora biti neprodorno za gnojnico.

4. Dno naj na eno ali drugo stran visi, in tam bodi jama, v katero se gnojnica steka.

5. Iz hleva naj vodi jarek do gnojišča, po katerem se izteka gnojnica iz hleva.

6. Okoli gnojišča naj bo jarek, ki zadržuje prtok deževnice z dvorišča.

7. Gnojnična jama naj ima sesalko (pumpo) ali pa bodi tako narejena, da se gnojnica s korcem lahko iz nje jemlje.

8. Dobro je gnojišče nekoliko poglobliti, a nikdar ne čez 1 meter.

9. Dohod do gnojišča naj bo potlakan in pripraven.

10. Deževnica iz žlebov in z dvorišča se ne sme stekati na gnojišče. Dež, ki pada naravnost na gnojišče, nič ne škoduje, zato pa gnojišče ne potrebuje strehe, ki vso napravo le neprimerno podraži.

11. Velikost gnojišča se ravna po kakovosti in množini živine, po kakovosti krme in stelje in po času, kako dolgo gnoj leži. Ako se gnoj dvakrat na leto izpeljava, zadostuje za vsako veliko govedo 8 štirjaških metrov prostora.

12. Ako se z živino gnoj tlači, kar je potrebno, da najboljše reči iz njega ne izhlape, potem naj bo gnojišče ograjeno. Zraven gnojišča imej kup prsti, s katero sveži gnoj potresa, da ne izhlape. Ob suhem vremenu, zlasti po leti polivaj gnoj z gnojnico, kajti pomni: Dobro obdelan gnoj je še enkrat več vreden, nego suh in prežgan.

Precej se spominajte ob toči in drugih uimih nove postave o odpisu davka!

Kolikokrat se zgodi, da dobimo novo postavo, o kateri pa po več let ničesar ne zvedo občinski predstojniki, še manj pa posamezniki. Vsled tega trpi marsikdo veliko škodo, bodisi da zamudi kak obrok, katerega velja postaviti, ali pa pride v kaznen, ne da bi vedel kako.

Izmed takih postav, katere so kmetovalcem, če jih poznajo, na veliko korist, je nova postava o odpisovanju davka ob vremenskih uimih ali nezgodah. Ta postava je dobila najvišje potrjenje, bila razglašena v uradnem Dunajskem listu, torej je uže pravoveljavna.

Postava, za katero gotovo pride tudi zvršilna naredba, je preobširna, da bi jo razglasili v našem listu.

Omenjamo le, da veli te postave prvi paragraf, da se mora odpisati davek, kadar so toča, voda ali ogenj uničili pridelke, in da se to zgodi ob gotovih razmerah na prošnjo do vis. c. kr. finančnega ministerstva tudi tedaj, ako je pridelek uničen vsled slane, suše, deževja, mrčesa, miši, strupene rose in vsled grozdne gnilobe.

Ako se oziramo na to, da so poročila o škodi po toči zelo mnogobrojna in da se vse take in enake škode utegnejo v prav kratkem času zopet ponavljati, potem je kmetovalcu dolžnost, da se pouči o vsem, kar mu more koristiti ob taki nesreči. Po škodi mora kmetovalec precej naznaniti svoje zahteve. Navadno je prizadetih več posestnikov, cele občine ali pokrajine, zato je dobro skupno in enotno postopanje.

Ob vsaki škodi narédi v osmih dneh, še bolje pa je, če poprej, naznanilo o škodi do pristojnega okrajnega glavarstva ali lokalne davčne komisije. Ako pozneje naznaniš, zapade ti pravica do odškodnine. Pri pismenih naznanilih ne štejejo prejemnega dneva. Ako je prizadetih več posestnikov, potem morejo naznaniti škodo skupno po zastopniku, kateri pa mora imeti v ta namen pooblastilo od vseh. Tega pooblastila ni kolkovati. Pa tudi občinski predstojnik lahko naredi naznanilo, in sicer brez pooblastila, ker njega itako smatrajo za občinskega zastopnika.

Toliko na znanje bralcem tega lista o tej novi postavi.

Kadar je naznanilo uže odposlano, potem vrši nadaljnje obravnave dotična gosposka, kakor to postava velja. Važno je, da naznanite vsako škodo o pravem času in na prav način. Samo ob sebi se ume, da naj se razumni in pametni kmetovalci izkušajo s postavo okoristiti kolikor mogoče, ker postava je narejena na korist kmetovalcu, ne pa na korist davčnega urada.

Razne reči.

— **Kako snažiti lemeže in železne plužne deske rje.**

Ako pričneš pomladi ali jeseni zlasti težko zemljo orati s plugom, ki ima rjast lemež in desko, nastane zaradi tega velika nepravilnost, ker se zemlja prijemlje deske. Plug odskakuje iz zemlje, reže preplitvo i. t. d. Ta nepravilnost se najlaže in najhitreje odpravi, ako se vsi zarjaveli železni deli pred porabo namažejo brž s karbolinejem. Karbolinej raztopi rjo, in ko se plug ob zemljo obdrgne, je uže svetel.

— **Plesnovina (zatuhlina) je sploh najhujši sovražnik po kletih,** zato se mora vedno takoj zatreti, če se prikaže. Da pa v hramu ne bo vlažno, treba v njem kolikor mogoče veliko soparnih cevi napraviti. S tem pa dobi zunanja toplota jako velik vpliv na hram, kar lahko zopet dokaj škoduje. Najbolje varujemo sode in hram plesnobe, če sežigamo na tleh v hramu žveplo. Žvepleni puh, ki se razvija, ko žveplo goti, pomori vse plesnove glivice. Zelo potreben je v vsakem hramu tudi odvodnik, po katerem se voda za snaženje sodov zopet lahko odpravlja. Dobra vinska klet, to bodi gaslo vsakerega vinarja, ki hoče, trajna zdrava vina imeti.

— **Prav pogostoma je vzrok cikastemu vinu nemarnost,** s katero se oskrbuje vinska posoda. Ko se vino iztoči, ne čaka vinar, da bi iz sode do zadnjega kane izkapljalo, ampak nekateri so celo tako bedasti, da menijo premeteni biti, če puste v sodu nekoliko vina in droži, ter mislijo, da bo to ohranilo sodu dobri okus. Pa motijo se. Prav ta ostanek provzroča očetne glivice, katere se razvijajo hitro in ves alkohol, kar ga je, razkroje v kislino, katera se zarije v doge. Kadar hočemo tak sod zopet rabiti, izplaknemo ga na-

vadno z mrzlo vodo, pa kaj ta pomaga, ker se je strup ulezal v doge. Ko nalijemo v tak sod novega vina, izluži kisno kislino iz dog, in kmalu je vse vino ostrupljeno.

— **Kadar konja grize ali kolje** (po nekaterih krajih imenujejo to bolezen tudi koliko), je neki izvrstno zdravilo to le: Vzemi pet navadnih vreč, kakeršne so za žito, zmoči jih do dobrega ter jih le malo ožmi. Te vreče položi tako okrog života, da je konj popolnoma vanje zaviti, in jih po potrebi z eno ali več vrvmi pritrdi. Konju pa daj použiti 1 navadno žlico terpentinovnega olja, zmešanega s štirimi rumenjaki ali pa z eno četertinko litra svežega lanenega olja.

— **Ali je dobro med deteljo tudi travo sejati?** Gotovo je dobro, ker tudi predenica dokaj manj škoduje detelji, v kateri je tudi ena tretjina trave. Pa tudi krma je dokaj boljša, če je v njej kaj trave. Taka sveža krma ne napenja tolikaj živine, kakor sama detelja. Ob hudih zimah pozebe pogostoma posebno lucerna bolj ali manj, tako da bi je na čistem deteljšču potem le malo ostalo, trava pa je trpežnejša, in vsaj nje dobimo potem dovolj. K detelji pa je najbolje naslednje trave primešavati: francosko in italijansko ljuliko, pahovko in lisičji rep; te rasto vse visoko; za gosto spodnjo travo pa je ni nad angleško ljuliko.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 185. Uže kaka tri leta zapored mi **kvarijo takozvani zólji slanino**. Ali je znan kak pripomoček zoper ta mrčes? Kako je obvarovati slanino njega? (J. L. v R. pri Gorici.)

Odgovor: Mrčes, ki kvari slanino, je kakih 8 milimetrov dolg hroščec, imenovan „slaninar“, latinski „dermestes lardarius“. Zolje imenujemo neke vrste muhe, podobne brecljem, ki so nadležne konjem, ovcom in govedu. Proti slaninarju priporočajo dobro posušiti vse reči, katere utegne napasti, ter napadena mesta, na pr. na špehu dobro obdrgniti s soljo, špeh, slanino i. t. d. pa dobro zaviti v suho seno. Ker je hroščec precej velik, dá se mu zabraniti pot do slanine z drobno mrežo na oknu v shrambo. Shramba se pa seveda mora poprej dobro očediti, da ne ostane v njej kaj zalege. Ta hroščec prične letati uže meseca aprila, pri vas gotovo še poprej, zato mora biti shramba zavarovana zlasti konci zime in pomladi.

Vprašanje 186. Jeseni sem kupil 60 kostanjevih dreves v Beljaku, katera sem precej posadil. Pomladi sem jih nekoliko prirezal, potem so obzelenela, a kmalu so se posušila. Kaj je vzrok, da so se **kostanji posušili**, ali jim zemlja ne prija, ali sem jih premalo porezal, ali jim je zima škodila? Večini teh kostanjev je koža popokala in potem tako odstopila, da so kakor omajeni. (J. J. na D.)

Odgovor: Ker je koža popokala in odstopila, gotovo je mraz zamoril kostanje, kar ob letošnji hudi zimi ni prav nič čudnega. Da so kostanji pomladi za kratek čas pogнали, pa prihaja od tod, ker so trpela največ debela, popi so pa zdravi ostali ter poganjali, in sicer toliko časa, dokler je bilo kaj rezervnih snovi v lesu pod popi.

Vprašanje 187. S čim bi bilo mogoče **uničiti po tukajšnjih travnikih kobilice**, katerih je letos ogromno pri nas? Ker smo blizu jezera uže vse pokosili, prišle so sedaj od tam na bližnje njive, koder ves oves, ječmen in drugo žito uničujejo. Uže dve leti moramo zaradi kobilice prazno slamo žeti. (J. M. v D. pri Cerknici.)

Odgovor: Za odgovor na to vprašanje priobčujemo odlomek iz izvrstne Erjavčeve knjige „Naše škodljive živali“: Kako je treba kobilicne roje vzprijemati in potem njih zalego zatirati, učiti se nam je od Rusov, ki imajo v tem največ

izkušnje. Očividec poroča o tem: Po leti 1859. leta prišla so iz Turčije, z Rumunskega in od Kavkaza strašanska krđela, ki so v Podoliji, Besarabiji in ob črnem morji uničila vse žito in vse seno. Ob enem so pa tudi v nešteti množinah odložila tu svojo zalego. Zemljo smo preorali, pobirali jajca in sežigali, pri tem delu nam je bilo v pomoč na tisoče krockarjev (kavranov), vran in kavk. Na pomlad smo delali tudi tako. Pri mestu Hotinu nabrali smo na 7700 oralih 2434 hektolitrov jajec. Iz teh števil je lahko presoditi, koliko sploh je bilo zalege. Konci maja pokazal se je mladi zarod, a tega smo trli s težkimi kamenenimi valjarji in konje in vole smo nagnali v velikih čredah, da so jih gazili in teptali. Tega trudapolnega dela nismo še prav končali, kar se raznese glas, da kobilice hersonske pokrajine v strahovitih množicah silijo črez reko Dnjester. Ko so po več okrajih opustošile najlepša polja, razcepila se je zalega tiraspolskega okraja 28. junija pri glavnem mestu Tiraspolu v tri krđela, prvo je udarilo proti severu, drugo se je obrnilo na vzhod v hersonsko pokrajino, tretje pa je preplavalo Dnjester v širjavi ene milje po sedem do osem palcev na debelo. Ko se je to razvedelo, vzdignilo se je 14.000 mož, ki so s konji in voli hiteli na Dnjester, da bi strahoviti vojski zabranili daljni pot. Kopali so dolge jarke, vanje naganjali kobilice ter jih potem trli in mečkali. Po senožitih so vlačili trnave brane in na tisoče konj in volov je teptalo po kobilicah, ki takrat še niso mogle leteti. Tako so ugonobili po priliki dve tretjini kobilicnega krđela v desetih dneh. Dne 8. julija pa so se zadnjikrat prekožile, vzdignile so se v zrak ter so se tako umeknile zatiralcem. Škoda je bila po takem napornem boji, če tudi še zmerom velika, vendar znosna. Sosednim pokrajinam pa, ki so bile bolj nemarne in brezskrbne, ni bilo treba niti žeti, niti kositi. Od Kavkaza do Karpatov in daleč proti severu do Kijeva in še dalje so pušile kobilice. Ako kje, treba je pri pokončevanju kobilic skupnega in vztrajnega dela. Kar se tiče pokončevanja v jarkih, treba je še necega pojasniti. V jarkih se s pridom pokončujejo kobilice od drugega do četrtega leva, pozneje delajo prevelike skoke, prav mlade se dajo pa najbolje na mestu poteptati. Goniti se dajo pa samo pri lepem in toplem vremenu, in sicer po ravnem svetu ali pa po položnem navzdol, navzgor nikoli ne in tudi ne proti vetru. Ako se je na njivi ali na senožeti opazilo krđelo kobilic, izkoplje naj se pred njimi poldrugi do dva črevlja globok in toliko širok jarek, izkopana zemlja se pa na drugi strani kolikor mogoče visoko nameče. V dnu jarka vrežje se tu in tam še globokejše strme jame. Ko e to storjeno, postavi se za kobilicami vrsta ljudi, katerih vsak drži v roki češuljo, to je, vejo z listjem vred. Te češulje stresajo v rokah in gibljejo ž njimi proti kobilicam, ne da bi po njih mahali. Kobilice preplašene se umičejo v skokih, pogoniči pa počasi za njimi ter jih tako zganjajo proti jarku, kamor naposled poskačejo. Zdaenci se mrčes pomečka, in izkopana zemlja zagrne se čezenj. Jajca odlagajo kobilice na pri-sojnih in suhih zemljiščih, ondi jih je torej treba iskati. Njiva naj se preorje, da pridejo jajca na vrh, da se navzamejo mokrote in zmrznejo. Tudi prasci jih radi rijejo iz zemlje in žro.

Vprašanje 188. Je li mogoče dobiti neko rastlino, ki se imenuje **lepotica**, kje jo prodajajo, in koliko stoji? Rastlina je velike važnosti za zdravilo ljudem in živini. (J. S. v J. v.)

Odgovor: Rastlina „lepotica“ nam ni znana, zato tudi ne vemo, kje se dobi. Morda ve kedo izmed naših čitateljev kaj več o njej. Morebiti da mislite rastlino „lopatico“, tudi „bradovičnik“ imenovano. Tej rastlini pripisujejo tudi zdravilno moč, in sicer za škorbut, mramorje, prsne bolezni, zlato žilo. Lopatica raste divje, in je lahko sami naberete, seveda če jo poznate. Da bi jo Vam tu popisovali, ne kaže, ker bi jo iz

samega popisa i tako ne spoznali. Če pridete o priliki v Ljubljano, oglasite se v pisarni, da Vam pokažemo njeno podobo.

Vprašanje 189. Izvolite mi svetovati, kako bi **polhe (pilhe) polovil**, oziroma pokončal, ker mi delajo na sadnem vrtu ogromno škodo. Ako bode šlo tako naprej, ne bodem imel jeseni prav nič sadja. (M. G. v Sv. A. na Štajarskem.)

Odgovor: Polhov ni mogoče drugače pregnati, nego z lovjo v pasti, v katere se jim nastavi vada, ki jo posebno ljubijo, na pr. želod. Za poljšjo lov so posebne pasti. Obrnite se do gospoda Mat. Hudovernika, nadučitelja v Vidmu pri Velikih Laščah, prepričani smo, da Vam rad prikrbi eno tako past za uzor.

Vprašanje 190. Krava mi je storila **tele, ki ima popolnoma trde noge**, posebno sprednje, da kar nič ne more stati. Tudi vrat in sploh ves život je nekako trd, da je moramo pitati. Kaka je ta bolezen, ali se dá ozdraviti in kako? (Fr. D. od Save.)

Odgovor: Bolezen, katero ima Vaše tele, je hromota. Hromoto je težko ozdraviti, in če se tele ozdravi, ostalo bode vedno slabotno, zato je pa dajte prav kmalu mesarju. Zdraviti je more le izkušen živinozdravnik.

Vprašanje 191. V zadnjem času se je priporočala po raznih listih za škropljenje trt proti peronospori neka tvarina z imenom „**azurin**“, ki je neki boljši nego modra galica in se tudi laže raztopi. Mnogim bi ustregli, ako pojasnite, kako je s to rečjo. (A. L. v Št. J. na Štajarskem.)

Odgovor: Azurin je tudi spojina modre galice, a izkušnje na Tirolskem, v Švici i. t. d. so pokazale, da azurin ni tako uspešen kakor zmes od modre galice z apnom. Ako hočemo z azurinom dobro škropiti, porabi se ga zelo veliko in potem škropljenje več stane nego z modro galico. Pač ima pa azurin to prednost, da ne zamaši tako hitro škropilnice. Vzlic temu se azurin niti na Francoskem, niti kje drugje ni mogel udomačiti.

Vprašanje 192. Pod kozolcem svojim sem imel sod, ki drži 300 litrov. Kar najdem **v sodu čebel**. Obrnil sem jih proti solncu, ter so jako pridne. Prosim, kako mi je ravnati z njimi? (J. M. v J.)

Odgovor: S sodom ravnajte kakor s kakšnim panjem stare vrste, satovje bodete pa seveda mogli ven pobrati, le če bodete sodu eno dno proč vzeli.

Zarad pomanjkanja prostora bili smo prisiljeni odložiti mnogo odgovorov na poslana vprašanja na prihodnjo številko. **Uredništvo.**

Gospodarske novice.

* † **Dr. Ivan Skedl**, odvetnik, posestnik i. t. d. v Novem Mestu ter ud c. kr. kmetijske družbe kranjske, je umrl 24. julija t. l. Naj počiva v miru!

* **Konjarski odsek** c. kr. kmetijske družbe kranjske je imel 13. t. m. sejo, pri kateri so bili navzoči predsednik gospod vodja Povše in odborniki gg. Gams, Hanslik, Lenarčič, Perdan, Pirc, Seunig, in ker se je obravnalo o žrebcih, ki naj se iz reje izključijo, bil je tudi navzoči gospod c. in kr. major Wild kot komandant žrebčarskega depota v Gradci. Odsek je ukrenil predlagati, da se izključijo iz reje nastopni žrebci: Cavalier (letos plemenil v Novem Mestu), Pluto Conversano (v Cerknici), Demagog (na Pšati), Carter (v Bledu), Martin (na Igu). — Odsek je tudi ukrenil prositi, da se žrebec „Aubry“ premesti s Primorskega na Kranjsko ter prihodnje leto porabi v Ljubljanski okolici. Za neko žrebetno tekališče priporoča podporo zopet za prihodnje leto. Dalje je

ukrenil prositi žrebčarskih postaj za Kostanjevico, Grosuplje in Žire s posebnim priporočilom za zadnja dva kraja. — Ukrenil je tudi primerne naredbe zaradi letošnjih konjskih dirk.

* **Gospod vodja Povše**, državni poslanec, odbornik naše družbe in predsednik konjarskega odseka, govoril je ob debati o državnem proračunu za l. 1891. v državnem zboru 11. t. m. obširno o našem kmetijstvu. Ker je govor za naše razmere velevažen, zdelo se nam je najbolj primerno, objaviti ga v njegovi celoti, tem bolj, ker se tiče tudi delovanja naše družbe.

* **Gospod profesor Franke**, družbeni odbornik in predsednik ribarskega odseka, poslan je od c. kr. ministerstva, da si ogleda ribarski oddelek razstave v Pragi ter druge ribarske zavode v Avstriji.

* **Glede ozimnega žita** je omeniti, da bode letos vsled hude zime primankovalo v deželi tega žita za seme. Sicer bode družba pri nakupu tega semena posredovala, ter zato opozarjamo na članek „Šentjanževa rž“ v današnji številki, vender pa svetujemo našim članom to le: Mnogi imajo dovolj ozimnega žita ter bi ga še radi prodali, a ne vedo kam. Pozivljemo jih, da stavijo ponudbe ter jih priobčijo med „Malimi naznanili“ našega lista, kar jih prav nič ne stoji, a ustrezno bode pa mogim, ki zelo potrebujejo semena.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 13. julija 1891.

Seji je predsedoval družbeni predsednik gospod cesarski svetnik Murnik, navzoči so bili gospod podpredsednik Jos. Fr. Seunig in odborniki gg.: Lenarčič, Ogorevc, Povše, Witschl, Žirovnik in tajnik Gustav Pirc.

O pričetku seje pozdravi predsednik novo izvoljenega odbornika gospoda Žirovnika ter ga pozove složno delovati v odboru na korist kmetijstvu naše dežele.

Z državno podporo ukrene odbor tudi letos nakupiti bergamaških ovnov ter razpis o njih oddaji precej razglasiti.

Vsled prošnje konjarskega odseka družbenega ukrene odbor izposlovati deželno podporo za konjske dirke l. 1891.

Dveh prošenj za dovolitev semnje odbor ukrene ne priporočati.

Eni podružnici dovoli odbor posojilo na račun njenih dohodkov l. 1892.

Odbor pritrdi ukrepu prodsedništva, vsled katerega je dobila Begunjska podružnica na Gorenjskem 20 gl. prispevka za tombolo.

Glede porabe državne podpore za šolsko vrtnarstvo pritrdi odbor nasvetu deželnega šolskega sveta.

Glede odgovora vis. c. kr. kmetijskemu ministerstvu, če so potrebna zasilna pota, ukrene odbor zaradi važnosti te reči pred vsem natančno pozvedovati po deželi, kakšne so dosedanje razmere, ter potem prositi gospoda odbornika in državnega poslanca Povšeta, da izvoli prevzeti poročilo o tej reči.

Odbor imenuje za svojega zastopnika pri IV. avstrijskem vi-narskem kongresu v Gorici družbenega tajnika Pirca.

Odbor ukrene udeležiti se kmetijske in gozdarske razstave v Gorici z raznimi učili.

V osrednje društvo za mlekarstvo na Dunaji se družba vpiše kot član.

Jan. Deklevi v Petelinjah dovoli odbor prodajo plemenega bika.

Za sestavo štatistike pridelkov in v pomoč tajništvu nastavi odbor začasno kot tajniškega adjunkta gospoda Frana Štuparja iz Vodic, ki je dovršil višo kmetijsko šolo, bil suplent na kmetijski šoli v Grmu ter bil lansko leto odposlan od ministerstva na poučno

potovanje po Avstriji in Švici. Ravno tako ukrene odbor urediti službo družbenega sluga.

Slednjič ukrene razpisati oddajo plemenih bikov ter prositi deželne podpore za premovanje govedi.

Za nove ude so predlagani in se vzprejmejo gg.:

Bregar Ivan, posestnik in trgovec v Robi; Kolbezen Albert, učitelj v Starem Trgu pri Poljanah; Prijatelj Valentin, trgovec in posestnik v Sv. Križu pri Litiji; Kulnik Emil, gozdar v Hrušici; Peršin Jarnej, posestnik na Ježici; Dermastija Franc, posestnik na Ježici; Bralno društvo v Braslovcah; Babšek Janez, posestnik in trgovec v Šmariji; Barle Josip, posestnik v Cerkljah; Kepic Andrej, posestnik v Zgor. Brniku; Jenko Jože, posestnik v Zgor. Brniku; Golob Janez, gostilničar v Zalem Logu; Kovač Franjo, posestnik in trgovec v Travniku pri Bakeku; Rudman Jože, trgovec v Krški Vasi; Kodrič Jože, gostilničar v Krški Vasi; Ajster Janez, gostilničar v Krški Vasi; Sotošek Anton, mesar v Cerkljah; Marinšek Franc, posestnik v Cerkljah; Marinšek Alojzij, posestnik v Cerkljah; Rudman Ivan, posestnik v Dol. Skopicah; Rudman Martin, posestnik v Dol. Skopicah; Skvarč Ivan, posestnik v Dol. Skopicah; Starčič Matija, posestnik v Dol. Skopicah; Kovačič Anton, obč. tajnik v Krški Vasi; Ivšič Miha, posestnik v Borštu; Marinšek Miha, posestnik v Župeči Vasi; Komatič Ivan, „glavni zastopnik tvrde Avg. Kolb na Dunaji“ v Ljubljani.

Razglas

o oddaji čistokrvnih plemenih bikov cikaste pasme (Beljancev in Pingavcev) in sive pasme (Muricedolcev), nakupljenih z državno podporo.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe bode nakupil meseca septembra s podporo, katero je dovolilo visoko c. kr. kmetijsko ministerstvo za pospeševanje govedarstva, nekaj bikov cikaste pasme, t. j. rdeče- in belo-lisastih Beljancev in Pingavcev ter nekaj bikov sive pasme (Muricedolcev).

Te bike bode oddajal odbor na podlogi došlih prošenj, in sicer z ozirom na potrebo dotičnih krajev po čistokrvnih plemenjakih. Beljanci in Pingavci se bodo oddajali le na Gorenjsko, Muricedolci pa le na Notranjsko in Gorenjsko.

Prošnje za bike je vložiti do

1. septembra t. l.

pri glavnem odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Vsak prosilec za bika mora v prošnji naznaniti:

1.) da je pripravljen bika vzprejeti o pravem času na oni bližnji postaji, katera bode določena;

2.) da plača za bika polovico tistih stroškov, katere je deželni odbor pri nakupu zanj imel, in

3.) da podpiše zavezno pismo, s katerim se zaveže imeti prejetega bika dve leti za pleme in, če ga iz katerega koli zadostnega vzroka po dovoljenji deželnega odbora proda, povrniti po 5 gld. za vsak mesec, kar ga pred časom odda.

Živinorejci, kateri bodo rabili prejetega bika čez 2 leti za pleme, in sicer najmanj 4 mesece, dobili bodo po 20 gld. in za vsak nadaljni mesec po 5 gld. nagrade.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani dne 13. julija 1891.

Razglas kranjskim ovčarjem.

Podpisani odbor je ukrenil tudi letos porabiti državno podporo za ovčarstvo za nakup ovnov ter bode v ta namen kupil in razdelil po deželi dobre plemene ovne bergamaške pasme

Izkušnja je pokazala, da našim krajem izvrstno ugaja „bergamaško ovčje pleme“, imenovano tudi „velikansko planinsko pleme“. Prednosti tega plemena so hitra rast, velikost in teža, primerno dobra volna, velika mlečnost in rodovitnost (ovce imajo redno po 2 mladiča) ter izvrstna sposobnost za pašo. Ovce tega plemena

niso vsled slabih pašnikov svoje domačije prav nič razvajene ter utrjene zoper vse vremenske spremembe. Lansko leto od družbe vpeljani ovni izvrstno uspevajo, visoki so do enega metra ter tehtajo neoloko čez 2 stara centa. Jagnjeta od njih so v dveh mesecih bila tako velika kakor stare ovce bolškega ali istrskega plemena, imajo lepšo volno nego domače ovce, in celo majhne ovce so z največo lahkoto skotile.

Podpisani odbor bode torej tudi letos oddajal te ovne, in sicer onim kranjskim ovčarjem, ki vložijo prošnjo, v kateri je od dotične kmetijske podružnice potrjeno, da se precéj pečajo z ovčjo rejo (navesti je število ovac), in ki se zavežejo:

1. da plačajo, kadar prejmejo ovna, glavnemu odboru 10 gld.,

2. da bodo vzprejetega ovna obdržali najmanj dve leti za pleme ter ga razen za svoje ovce prepuščali tudi sosedom za pleme, kolikor dopušča umna ovčja reja.

Nekolkovane prošnje je vložiti do

25. avgusta t. l.

pri podpisnem odboru.

Pristavek: Vsled želje večine onih ovčarjev, ki so prejeli lansko leto te ovne, pripravljen je podpisani odbor priskrbeti na račun naročnikov tudi ovce čistokrvnega bergamaškega plemena. Tisti torej, ki žele tudi ovco imeti, naj to do gori naznanjenega dne semkaj sporoče ter pridenejo 5 gold. are. Ena taka ovca v Ljubljano postavljena stoji 35 gold.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Razglas

zarad oddaje modre galice l. 1891.

Podpisani odbor oddaja tudi letos modro galico za škropjenje trt proti peronospori, sklenil je pa z mnogih vzrokov, dati jo samo družbenim udom.

Cena modri galici je z zavojem vred 26 kr. kilogram

Prejeto galico je precej plačati, ako pa kedo želi, da ga podpisani odbor čaka za plačilo, naj pa to uže ob naročitvi prijavi in se zaveže, da bode dolg poravnal najkasneje do 1. decembra t. l., in to brez katerega koli izgovora.

Naročila odbor takoj vzprejema in jih bode precej izvrševal.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Tržne cene.

V Ljubljani z dne 29. julija 1891.

Pšenica gld. 7.46 kr., rž gld. 5.52 kr., ječmen gld. 3.57 kr., oves gld. 3.25 kr., ajda gld. 5.36 kr., proso gld. 5.36 kr., turšica gld. 5.60 kr., leča gld. 10.— kr., grah gld. 9.— kr., fižol gld. 9.— kr. (Vse cene veljajo za 1 hektoliter.)

Krompir 100 kgr. gld. 2.50 kr.

Prasičje salo 68 kr., špeh svež 58 kr., špeh prekajen 64 kr., surovo maslo 65 kr., goveje meso 60 kr., telečje meso 52 kr., svinjsko meso 60 kr. (Vse cene veljajo za 1 kilogram.)

100 kgr. sena gld. 1.52 kr., slame gld. 2.14 kr

Na Dunaji do dne 31. julija 1891.

Pšenica gld. 9.78 kr., rž gld. 8.80 kr., ječmen gld. 7.— kr., oves gld. 5.84 kr., turšica gld. 6.03 kr., fižol gld. 11.25 kr., grah gld. 10.75 kr. (Vse cene veljajo za 100 kilogramov.)

Suhe češplje gld. 22.— kr. 100 kilogramov.

Goveda (lepi voli) gld. 61.— kr. za 100 kgr. mesarske vage.

Prasičje salo gld. 50.— kr. za 100 kilogramov.

Špeh gld. 46.75 kr. za 100 kilogramov.

Loj gld. 26.— kr. za 100 kilogramov.

Goveje kože čez 50 kgr. težke gld. 47 do 48, od 40 do 50 kilogr. težke od gld. 41 do 42, od 35 do 39 kgr. težke po gl. 32 do 33 za kilogramov.

Kože od jagnet po 110 do 115 gld. za 100 komadov.

Méd 100 kgr. gld. 33.— kr.

Vosek 100 kgr. gld. 146.50 kr.

INSERATE

sprejema „Kmetovalec“ po ceni, zaznamovani na prvi strani. V „Kmetovalecu“ priobčeni inserati imajo najboljši uspeh, kajti list je razširjen posebno po deželi, zlasti pa v premožnejših kmečkih krogih. Zelo priporočljiv je „Kmetovalec“ za objavljenja pri nakupu ali prodaji gospodarskih pridelkov, izdelkov ali potrebščin.

Jajca za valenje

od pravih Brahma-kokoši eno po 15 kr.; od Holandeecev, črnih, z velikim belim čopom eno jajce 15 kr.; od Houdan po 15 kr.; od štajarskih kokoši po 10 kr.; od sedmograških golovratev po 15 kr.; od kodrov po 10 kr.; od pritlikovec po 30 kr.; od pravih velikih, štajarskih rae po 15 kr. eno jajce. Jaz razpošiljam jajca za valenje le od čisto krvnih živali, ki so bile uže večkrat premovane, in jamčim kakor si bodi za čisto krvnost plemena.

Makso Pauli in Köflach,

(Štajarsko.)

(14-8)

J. Blasnikova tiskarna

v Ljubljani na Bregru št. 12

se priporoča sl. občinstvu v izvršitev vsih tiskarskih del, kot: knjige, brošure, okrožnice, naslove na pisma, pisma, kuverte, račune, vizitnice, cenike, jedilne liste, programe za veselice, naznanila (plakate), itd. itd.

Tudi izvršuje edina v Ljubljani litografska dela v eni ali večih barvah. (11-4)

Vse po najnižji ceni okusno in hitro.

V zalogi ima mnogo knjig za mladino ter razne muzikalije.

☞ Cenik se pošlje zastonj in poštne prosto. ☜

Najnižje cene

Preobleke

Izdelovanje

Skrbno

Popravila

Največji izbor.

L. Mikusch

TOVARNA DEŽNIKOV

Mestni trg št. 15.

Ljubljana.

(43-7)

Uzorce na vse strani zastonj.

Suknjo

za vsako porabo, samo dobro, trpežno, pravo in cenejši kot povsod drugod, pošilja na zasebnike za prihodnjo pomlad in jesen zaloga c. kr. priv. tovarn za suktnjo in volnene izdelke

Morica Schwarz-a

v Svitavi (pri Brnu) na Moravskem.

Tisoči ostalih koncev se za res ceno prodajo.

Kdor enkrat poskusi, ostane vedno naročnik. V zalogi so vse vrste suktnja za uniforme, društva, zavode, samostane, itd. Poletnje domače suktnjo, nevaljano suktnje za gozdarje in turiste, na željo tudi nepremočno za vodo. (25-11)

Za gg. krojače najlepše knjige za uzorce.

Platanono in sploh blago za pranje, najnovijeje pike blago za velov-nike. Pošilja se proti povzetku ali pa je denar naprej poslati.

Zato prevzara nemogoča. — Za nepovročajne pošiljave se vrne denar franko.

Proti boleznim v vratu,

hripavosti, kašlju, zlasti pri otrocih;

= proti boleznim v želodci in mehurji =

kakor tudi fina namizna kislina voda

je posebno priporočan

(16-7)

koroški rimski vrelec.

Na prodaj pri M. E. Supanu v Ljubljani in pri F. Dolenzu v Kranji.

Kot šotor porabne

rjuhe (rantohe) iz hodnika,

šotore, konopnene cevi, kakor tudi

nepremočne rjuhe (plahte),

strešno lepnico in strešno klobučevino,

nepremočne

dežne plašče iz gumijeve tkanine

v velikem izboru tehniška blaga iz azbesta in kavčuka i. t. d. priporoča po najnižih cenah prva c. kr. priv. tovarna

Paget & Comp.

Wien, I., Riemergasse 18.

Ceniki in uzorci se posiljajo zastonj. (60-2)

Nik. Hoffmann,

tovarnar kirurških instrumentov, umetalni, ter orožni kovač in nožar

v Ljubljani, na Mestnem trgu št. 12,

priporoča bogato zalogo svojo raznovrstnega v njegovo stroko spadajočega blaga. Vsa zaloga obstoji iz lastnih izdelkov in se za vsako prodano reč jamči, da je dobra in iz najboljšega blaga narejena.

Zlasti so v zalogi najboljši noži za vrtnarje in vinogradarje, kakor sploh nožarsko in fino kovaško orodje za kmetovalce, vrtnarje, vinogradarje, gozdarje itd.

Reči, ki niso v zalogi, se po naročilu precej in v najboljši kakovosti narede. (7-13)

Zbirka

DOMAČIH ZDRAVIL,

kakor jih rabi slovenski narod.

S poljudnim opisom

človeškega telesa.

Drugi natis.

Dobiti je v Celji pri založniku Dragotin Hribar-ju. Cena 40 kr., s pošto 45 kr. — Na prodaj je tudi v »Katoliški bukvarni«, J. Giontini-ju in M. Gerber-ju v Ljubljani. (59-2)

— Prekupei dobijo popust. —

Mala naznanila.

Vsak od c. kr. kmetijske družbe kranjske sme po dvakrat na leto in sicer brezplačno prijaviti med „Malimi naznanili“ kako objavo tikajočo se gospodarskega prometa. Objava ne sme presegati dve vrsti in je vsako vrsto čez to število plačati po 5 kr. za vsak natis. Neudje plačajo za objave med „Malimi naznanili“ po 5 kr. za vsako vrsto in vsak natis. Denar je naprej poslati.

Modro galico za škropljenje trt proti strupeni rosi oddaja le udom c. kr. kmetijska družba. klgr. po 26 kr. z zavojem vred. (50)

Nekaj izvrstnih angleških kos je še naprodaj v pisarni kmetijske družbe v Ljubljani in sicer 80 % dolge po 1 gld. 30 kr., in 75 % dolge po 1 gld. 20 kr. (53)

Sir v hlebih po 10—16 $\frac{1}{2}$ ima naprodaj grajščina Rakovnik, pošta Št. Rupert na Dolenskem. (54)

30 starih še dobrih panjev, to je brez romičkov ima naprodaj prav po ceni Potepan v Dolenjem Zemonu, pošta II. Bistrica. (55)

Kovačnica se daje v najem, novo zidana, s stanovanjem in orodjem za 36 gld. na leto. Kje, pove uredništvo „Kmetovalca“. (56)

1000 lepih velikih bukovih dreves, 25 do 32 palcev (col) debelih ima na prodaj Simon Slapnik, župan v Špitaliču. (57)

Šentjanžovo semensko rž prodaja c. kr. kmetijska družba samo svojim udom 100 klgr. za 13 gold. ali mernik okoli 2 gold. 86 kr. Manj nego 25 klgr. se je ne odda. (58)

Cebele vzame na ajdovo pašo v svoj nov in velik čebelnjak Ivan Pečnik, po domače Urbanček v Stoščah pri Ljubljani št. 29. (59)

Wilhelm Klenert

prej Klenert & Geiger

I. štajerska drevsnica za sadno drevje in vrtnice
v Gradcu.

(Ta drevsnica pripoznana kot ena najvišjih in najbolj vredjenih v Avstriji.)

Priporočamo veliko in izborno zalogo:

Vrtnic, visokodebelnatih in pritličnih; **sadnega drevja**, visokodebelnatega in pritličnega ter piramide, spalnje, kordone in enoletne požlahnitve; **divjakov** in **podlag za prtilkovec**; **lagodnega sadja**; **lepotičnega drevja** in **grmovja, drevja** (8—14) **za drevorede itd.**

Razpošiljatev pravilno imenovanih **ceplivcev** vseh vrst sadja.

☛ **Cenike je dobiti zastonj in franko.** ☛

Vse stroje za kmetijstvo in vinarstvo!

Pluge, brane, valjarje, sejalnice, žitokosne stroje, senene grablje, stiskalnice za seno, mlatilnice, gepelje, lokomobile, trijere, žitocistilnice, robkače, slamorez-nice, stroje za žito tretji in repo rezati, mlina za sadje, stiskalnice za sadje, mlina za grozdje, vinske stiskalnice, stiskalnice za olive, škroplilnice proti peronospori, stroje za sadje lupiti, susilnice za sadje in zelenjad, vinske srkalnice, kletarsko orodje, pompe, krožne žage, decimalne in živinske vage, stroje za mleko posnemati, srkala, stroje za vrtati, stiskalnice za sladko krmo, stroje za prati, stroje za lan otrepati i. t. d.

☛ Vse v najboljši sestavi po fabriški ceni. ☛

== Jamčenje, olajšava plačevanja in oddaja na preskušnjo. ==

Tovarna strojev za kmetijstvo in vinarstvo

Ig. HELLER na Dunaji, (28—11)

II. Praterstrasse Nr. 78.

Slovenski, nemški in laški cenik, ki ima 144 strani in polno podob se pošilja na zahtevanje zastonj in franko.

Poštenci zastopniki se povsod sprejemajo.

Založba c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Važen in prepotreben je za kmetijstvo in obrt

KARBOLINEJ

☛ kot izkušeno sredstvo za mažo in obrambo pred trhlenjem in gnjilobo raznovrstnega lesa, kakor za stavbo, lesene strehe, hodnike, ograje, mostove, poljsko orodje, vozove, hlevno opravo itd. **Karbolinej** brani les vsled svoje **antiseptičke lastnosti pred lesno gobo** in pred mrčesi in preperjenjem.

Dobi se karbolinej prav in nepokvarjen le **v kemijskih tovarnah v Türmitz itd. Dunaj, II. Scherzergasse Nr. 1/2.**

Poštni zaboji teški 5 kgr. se pošlejo poštne prosto za 1 gld. 60 kr. (35—5)

☛ **Ceniki in prospekti dobe se zastonj.** ☛

Dalje priporočamo kot specialitete **kreolin, karbolno apno, karbolni razkuževalni prašek, železni vitrijol** v poljubnih množicah kot najboljša sredstva proti nalezljivim boleznim.

Tinktura za želodec

katero pripravlja G. Piccoli, lekar pri „Angelu“ v Ljubljani na Dunajski cesti.

Tinkturo za želodec pošilja izdelovatelj v zabojčkih po 12 in več steklenic. Zabojček po 12 stekl. velja gld. 1-36, z 55 stekl. (zabojček 5 kg.) velja gld. 5-26. Poštne troške plačajo naročniki. Stekleničice po 15 kr. dobivajo se tudi v raznih lekarnah.

Odrašeni jemljejo na tešče po eno žlico na dan, otroci po eno kočetno z vodo pomešano. Učinek bo potem ali večji ali manjši, kakoršna je narava dotičnika, in pokaže se ali preje ali pozneje. Zato treba se je vsakemu po svoji telesnosti ravnati, da tudi več ali pa še manj vzame. Ta tinktura ozdravi prav hitro bolečine v prebavnih delih; kot čistilno, telo odpirajoče sredstvo pa deluje bolj počasi in to šele čez nekaj ur.

Ako se naredi na dnu steklenice gošča, naj se pred porabo tinkture steklenica do dobrega pretrese, kajti ravno gošča sestoji iz onih snovij rabarbare, ki se izločijo iz sestavine zdravila.

Pri vživanji te tinkture treba natančno se držati zmernega, ne preobilnega uživanja jedil in pijač. Vsaka steklenica te tinkture ima utisnjeno ime izdelovateljevo (G. Piccoli, Laibach) in jej je pridejan popis o rabi v treh jezikih, na kojem ovitku je natisnjena postavno zavarovana znamka ali marka. (58—2)

Naroča se ta tinktura v lekarni G. Piccolijevi v Ljubljani na dunajski cesti, kjer se po poštnem povzetju najhitreje odpošilja.

Varstvo proti

živinski kugi, perečem ognju prasičev, muham v hlevih, raznim mrčesem, gnjilobi in trhlenobi lesa, gobam na lesu in zidovju itd.

dá edino le najboljši in priznan

Bartlov pristni karbolinej,

ki naredi les 3 do 4krat trpežnejši in lepo barvan. Popise zastonj. 5 klgr. po pošti stoji 1 gld. 50 kr., 100 klgr. 16 gld. na Dunaji (44—7)

Stroški nezatni — korist tisučera — kakovost ne presežena!

Mihael Barthel & Co.

na Dunaji X., Keplergasse 20.

(Ustanovljena hiša l. 1781.)

Zaloga v Ljubljani pri bratih Eberl.

☛ **Dopisuje se slovenski!** ☛

Tisk J. Blasnikovih naslednikov v Ljubljani.